

Handläggare
Annika Andersson
Telefon: 08-50812192

Till
Södermalms stadsdelsnämnd
22 augusti 2024

Betänkandet - En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Remiss från Kommunstyrelsen KS 2024/655

Förvaltningens förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Ärendet förklaras omedelbart justerat.

Sammanfattning

Betänkandet En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30) överlämnades till regeringen i maj 2024. Utredningen har haft i uppdrag att analysera och lämna förslag till en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder liknande den som finns i Danmark. Enligt utredningens direktiv ska förslagen syfta till att åstadkomma tydligare åtgärder från samhället när barn och unga har hamnat i en kriminell bana samtidigt som de ska möjliggöra tidigare, tillräckliga och mer samordnade insatser för att förebygga fortsatt kriminalitet.

Utredningen konstaterar att de senaste årens allvarliga utveckling med allt fler och yngre barn och unga som involveras i grov kriminalitet kräver att samhällsaktörer gemensamt ökar sin förmåga, utvecklar åtgärder och organiserar arbetet för att förhindra och förebygga en fortsatt negativ utveckling. Förvaltningen instämmer i utredningens utgångspunkt – att samhällets olika aktörer behöver kraftsamla för att bryta utvecklingen. Att inrätta en ny statlig myndighet som med nytt lagstöd ska bedöma och besluta om insatser för barn och ungdomar i förebyggande syfte kan påverka den kommunala socialtjänstens handlingsutrymme.

Förvaltningens samlade bedömning är att utredningens förslag innebär att kommunerna ska utföra specifika insatser som beslutas av annan aktör vilket sannolikt kommer att påverka kommunernas verksamhet för den aktuella målgruppen, exempelvis genom att behöva prioritera insatser till de barn och unga som får ett beslut via

den nya myndigheten. Det är svårt att se hur förslaget är förenligt med ansvarsprincipen. Då en myndighet som ska besluta och finansiera insatser ska ha fullt ansvar och rådighet i frågan.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat ärendet Betänkandet – En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30) till Södermalms stadsdelsnämnd för yttrande senast 25 augusti. Ärendet har även remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden samt stadsdelsnämnderna Farsta, Hässelby-Vällingby, Järva och Norra innerstaden.

Ärendet

Utredningen har haft i uppdrag att analysera och lämna förslag till en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder liknande den som finns i Danmark. I uppdraget har ingått att

- Beskriva den danska ordningen och redogöra för vilka lärdomar som kan dras.
- Analysera möjligheterna att införa en ordning liknande den danska i Sverige.
- Lämna nödvändiga författningsförslag för att inrätta en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder anpassad till svenska förhållanden och regelverk utifrån ett statligt huvudmannaskap.

Enligt utredningens direktiv ska förslagen syfta till att åstadkomma tydligare åtgärder från samhället när barn och unga har hamnat i en kriminell bana samtidigt som de ska möjliggöra tidigare, tillräckliga och mer samordnade insatser för att förebygga fortsatt kriminalitet. Principen om barnets bästa ska vara en utgångspunkt för utredningens arbete. Utredningen överlämnade sitt betänkande till regeringen i maj 2024.

Utredningens förslag

En reform med statligt huvudmannaskap ska i likhet med den danska ordningen syfta till att tillräckliga och ändamålsenliga åtgärder vidtas för att skydda och förhindra barn och unga från att begå brott och involveras i en kriminell livsstil. Barn och unga under 18 år med hemvist i Sverige och som riskerar att begå brott av allvarligt slag ska omfattas av reformen.

Utredningen föreslår att beslut om och uppföljning av individuella brottsförebyggande åtgärder för målgruppen bör regleras i en ny särskild lag, lagen om brottsförebyggande åtgärder för unga.

Utredningen föreslår ingen nedre åldersgräns. Beslut om brottsförebyggande åtgärder bör baseras på en samlad bedömning av olika omständigheter som sammantaget talar för att barnet eller den unge är i riskzonen för att utveckla en destruktiv kriminell livsstil.

Vidare föreslås att en ny nationell statlig myndighet inrättas, Myndigheten mot ungdomskriminalitet, MUK. Vid MUK ska finnas sju regionala beslutsorgan som fattar beslut om individuella brottsförebyggande åtgärder. Myndigheten ska bidra med stöd till kommunerna i det brottsförebyggande arbetet med barn och unga i riskzonen för kriminalitet. Utredningen bedömer att Kriminalvården har kunskap, erfarenhet och en befintlig regional organisation som är ändamålsenlig för uppföljning och kontroll av den nya myndighetens beslut. Samtidigt har Kriminalvården stora utmaningar och det finns principiella invändningar mot att myndigheten skulle få ett uttalat brottsförebyggande uppdrag. Utredningen lämnar därför två alternativa förslag.

Alternativ 1

MUK får ansvar för att besluta om individuella brottsförebyggande åtgärder för barn och unga. Kriminalvården får ansvar för att följa upp och kontrollera genomförandet av de brottsförebyggande åtgärderna.

Alternativ 2

MUK får ansvar både för att besluta om individuella brottsförebyggande åtgärder för barn och unga och för att följa upp och kontrollera att de brottsförebyggande åtgärderna genomförs.

Ett barn eller ungdom ska aktualiseras hos MUK av Polismyndigheten om det finns risk för att barnet eller den unge kommer att begå brott av allvarligt slag. Bedömningen av om det finns en sådan risk ska bland annat grundas på socialtjänstens kännedom om barnets eller den unges beteende och levnadsförhållanden.

Förslagen innebär nya åtaganden för kommunerna under hela processen. Socialnämndens yttrande ska innehålla en bedömning av risken för att barnet eller den unge kommer begå brott av allvarligt slag och förslag på lämpliga brottsförebyggande åtgärder för barnet eller den unge. Socialnämnden ska också ansvara för att verkställa de insatser som MUK beslutar om.

Om MUK bedömer att det finns risk för att barnet eller den unge kommer begå brott ska ett beslut fattas om en handlingsplan med brottsförebyggande åtgärder. Om det finns skäl för det ska MUK

kunna anmoda socialnämnden att ta ställning till behovet av en ansökan om vård med stöd av LVU samt till behovet av sådant stöd eller sådana insatser till vårdnadshavare som socialnämnden kan besluta om.

Socialnämnden ska ansvara för att barnet eller den unge genomför de insatser som framgår av handlingsplanen. Om det finns behov av ytterligare insatser enligt socialtjänstlagen under verkställigheten av en handlingsplan får socialnämnden, utan att ändra handlingsplanen, besluta om sådana insatser.

Den nya lagen om brottsförebyggande åtgärder för unga och de ändringar i andra lagar som förslagen innebär ska träda i kraft den 1 oktober 2026. Utredningens förslag om en ny ordning för beslut om och uppföljning av individuella brottsförebyggande åtgärder är ett nytt inslag i den svenska förvaltningsmodellen och ett nytt åtagande för staten. Det innebär också nya uppgifter för kommunerna. Att genomföra förslagen är en omfattande process som noggrant behöver förberedas för att genomförandet ska bli så effektivt som möjligt. Utredningen föreslår därför att regeringen utser en särskild utredare som ska förbereda och genomföra reformen. Det pågående utvecklingsarbetet och eventuella lagändringar som genomförs på det brottsförebyggande området måste beaktas i detta arbete.

Utredningens förslag innebär att staten får ansvar för att fatta beslut om och följa upp individuella brottsförebyggande åtgärder för barn och unga som riskerar att begå brottslighet av allvarligt slag. Det är uppgifter som i dag ligger inom kommunens ansvarsområde. I den föreslagna myndigheten MUK ska regionala beslutsorgan ingå med ansvar för att fatta beslut om sociala insatser till enskilda barn och unga, denna uppgift ligger i dag på socialnämnden i kommunen. Det innebär en begränsning av kommunernas handlingsutrymme när det gäller att fatta beslut om insatser till barn och unga i målgruppen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i stadsdelsdirektörens stab- och kansli i samverkan med sociala avdelningen. Ärendet har behandlats i förvaltningsgruppen och pensionärsrådet den 12 augusti 2024.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Utredningen konstaterar att de senaste årens allvarliga utveckling med allt fler och yngre barn och unga som involveras i grov kriminalitet kräver att samhällsaktörer gemensamt ökar sin förmåga, utvecklar åtgärder och organiserar arbetet för att förhindra och förebygga en fortsatt negativ utveckling. Förvaltningen instämmer i utredningens utgångspunkt – att samhällets olika aktörer behöver

kraftsamla för att bryta utvecklingen. Att inrätta en ny statlig myndighet som med nytt lagstöd ska bedöma och besluta om insatser för barn och ungdomar i förebyggande syfte kan påverka den kommunala socialtjänstens handlingsutrymme. Vidare menar förvaltningen menar att det krävs nationella kunskaphöjande insatser, stöd till forskning om verksamma metoder för att skapa en likställighet i landet. Detta arbete bör ske i nära samverkan med rättsvårdande myndigheter.

Att samhället måste agera tidigare, mer kraftfullt och med andra insatser är ostridigt. Förvaltningen arbetar utifrån stadens trygghetsprogram samt strategi mot att unga dras in i kriminalitet vilka är viktiga hörnstenar i arbetet där vikten av tidigt upptäckt och kraftfulla insatser i samverkan med andra aktörer är självklara delar. Förvaltningen har ett välfungerade samverkan med polisen som styrs av en samverkansöverenskommelse där unga i riskzon för destruktivt beteende är ett prioriterat område. Förvaltningen deltar även aktivt i det nyligen etablerade lokala rådet för barn och unga i organiserad brottslighet (BOB).

Förvaltningen vill framhålla att det i Stockholms stad pågår ett stort arbete med omställning till en ny socialtjänstlag som väntas träda i kraft 1 juli 2025. Intentionerna med arbetet är bland annat att göra socialtjänsten mer lättillgänglig och öka tonvikten vid förebyggande arbete och tidiga insatser. Förvaltningen menar att det är angeläget att väga in hur förslaget om inrättande av ungdomskriminalitetsnämnder skulle samverka med denna omställning. En ordning där socialtjänsten *ska* verkställa beslut fattade av en annan myndighet kan, förutom att minska socialtjänstens handlingsutrymme, även motverka arbetet med ett ökat förtroende för socialtjänsten.

Förvaltningens samlade bedömning är att utredningens förslag innebär att kommunerna ska utföra specifika insatser som beslutas av andra myndigheter vilket sannolikt kommer att påverka kommunernas verksamhet för den aktuella målgruppen, exempelvis genom att behöva prioritera insatser till de barn och unga som får ett beslut via den nya myndigheten. Det är svårt att se hur förslaget är förenligt med ansvarsprincipen. Då en myndighet som ska besluta och finansiera insatser ska ha fullt ansvar och rådighet i frågan.

Barnrättsanalys

Ett syfte med den föreslagna ordningen är att samhället i ett tidigt skede ska sätta in tydligare brottsförebyggande åtgärder som kan förbättra möjligheterna för barn och unga som är på väg in i eller redan har hamnat i kriminalitet att bryta denna utveckling. De mera ingripande inslagen i det enskilda fallet skulle dock kunna komma i

konflikt med principen om barnets bästa. Processen kan även innebära risker för viss stigmatisering genom utpekandet av vissa barn och unga som kriminella. I barnkonventionen artikel 3 framgår att barnets bästa ska komma i första rummet i alla beslut som rör barn. Förvaltningen ser därmed att det är av stor vikt att insatser till flickor och pojkar utgår från vad som är bäst för barnet, att deras specifika behov tas på allvar, och ges jämbördigt mycket stöd.

Jämställdhetsanalys

Utredningens förslag syftar till att åstadkomma tydligare åtgärder från samhället när barn och unga, oavsett kön, riskerar att hamna i en kriminell bana och begå brott av allvarligt slag, och gör ingen skillnad på åtgärder för flickor och pojkar. Förvaltningen uppfattar att förslagen i utredningen kan ge effekter för den aktuella målgruppen, oavsett om de är flickor eller pojkar. En vidare jämställdhetsanalys genomförs därför inte.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar tjänsteutlåtandet till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Alexandra Wynn
Stadsdelsdirektör
Södermalms
stadsdelsförvaltning

Maria Klemets Hellberg
Avdelningschef
Södermalms
stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Betänkandet – En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Alexandra Wynn, Stadsdelsdirektör	2024-07-12
Maria Klemets Hellberg, Avdelningschef	2024-07-12